

Reuniunea învățătorilor

Apare odată în lună.

Proprietar editor :
Reuniunea învățătorilor români
de la școalele popor. conf. ort. din
protopopiatele arădane I—VII.

REDACTOR :
PETRU VANCU
învățător.

Manuscrisurile și corespondența
se va trimite redact. în Magya-
rád, iar abonamentele cassaru-
lui I. Groșorean în Galsa-Világos

Comitetul de redacție : Iosif Moldovan, Iuliu Groșorean, Dimitrie Popovici, Nicolae Ștef, Ioan Crișan, și Iosif Stanca, învățători.

Abonament : pentru Ungaria 5 coroane. — Străinătate 7 coroane.

În jurul prelegerilor practice.

Momentele cele mai importante ale reuniunilor noastre învățătoresți, sunt fără îndoială: *prelegerile practice*.

Scopul acestor prelegeri este în deobște recunoscut: *de a-ne cultivă în arta metodică*.

Dat fiind acest scop, să vedem cum s'a îndatinat dascălimea noastră, să ajungă la aceste rezultate practice.

În tratatul de față ne vom ocupa: 1. de fenomenele observate la învățător, 2. de fenomenele observate la elevi, 3. vom stabili adevărurile aflate și 4. vom stabili regulile de urmat la ținerea prelegerilor practice.

1) Să vedem fenomenele ce se observă la învățător.

Fiind prelegerile publice, înainte de toate să designeză învățătorul, care să țină prelegerea practică; aceasta cu intențiunea vădită, ca să aibă timp necesar pentru pregătire și să nu să compromită. Învățătorul designat apoi se pune pe muncă serioasă: conzultă o mulțime de izvoare, ce se referesc la tema dată. Procedura aceasta ar fi un lucru laudabil, dacă am putea purcede în toate cazurile date, astfel. Esperința de toate zilele însă ne demonștră, că aceasta e un *lux*, pe care nu'l putem satis-

face numai *arareori* și *totdeauna* în *detrimentul* altor *discipline*, *ori* altor *materii*. Prin procedura aceasta putem da anză și la presupunerea, că vrem să *impunem* cu știința noastră, devenind astfel *aroganți*; o însușire, care nu să potrivește de loc cu firea unui educator adevărat. Iată deci cea dintâi eroare fundamentală săvârșită din partea învățătorului, prin inconsecvența faptelor și prin maniere de aroganță.

2) Să vedem acum fenomenele ce se observă la elevi.

La tratarea prelegerilor practice, de regulă, elevii sunt așa de familiarizați cu prelegerea, încât toată tratarea se pare numai un lux, dacă nu un lucru de prisos. N'am terminat bine cu întrebarea, și elevul ne și năpădește deja cu răspunsurile, cu o grabă fenomenală, sub care nu se poate presupune asimilarea cunoștințelor. La învățător fenomenul nu e așa bătător la ochi, deoarece acesta dedat cu rafinăria, *simulează* ca și când materia s'ar predă pentru prima oară. La elevi însă, fenomenul să obsearvă imediat. Acestia dela început nu au nici un *interes* pentru materie, deoarece aceasta nu deșteaptă în spiritele lor farmecul *noutății*. Ei urmăresc lecțiunea dela început până la sfârșit cu *apatia*, care este caracteristică în astfel de cazuri. Și, mulțămită simțului de predare al elevilor, care îi face, ca în fața unui public select, să se poarte cuviincios și să le fie întrucâtva încordată atenția, ca prelegerea să nu să sfârșească cu un adevărat — fiasco. — Iată a doua eroare fundamentală săvârșită din partea învățătorului, prin dedarea la superficialitate a elevilor și prin tendința de a duce în ispită pe tovarășii săi de muncă.

3) Să vedem ce adevăruri putem estrage din fenomenele descrise.

a) Esperința de toate zilele ne arată, că la orice prelegere, fie cât de ușoară și fie cât de bine tratată, la prima ei înfățișare *întîmpinăm o mulțime de greutăți*. Și aceasta greutate nu provine de acolo, că tema ar fi bunăoară prea abstractă, ci de acolo, că *elevii nu sunt dedați cu sistemizarea cunoștințelor*. Și unde nu să observă aceste

obstacole firești, este evident, că acolo elevii sunt pregătiți de mai înainte în materie.

b) Tot experiența de toate zilele ne arată, că cu tema cea mai neînsemnată, la prima ei predare, încă vom putea produce în spiritele elevilor *oarecare interes* pe când cu o temă, fie ea de altminteră cât de bună dar predată de mai înainte, la o nouă predare vom produce *foarte slab interes*. Așa se explică lipsa de interes și apatia elevilor față de materiile tratate ori repetate de mai multeori.

4) După constatarea acestor adevăruri, putem stabili anumite reguli pentru ținerea prelegerilor practice.

Prelegerile practice, ori unde s'ar ținea, nu este iertat să se țină sub alte condițiuni, decât sub acele, sub cari le ține fiecare învățător în școala sa proprie, adică *elevii la nici un caz să nu fie pregătiți de mai înainte*. La predare să urmărim pas de pas, cu atențiune încordată, atât pe elevi, cât și pe învățător, *să-i vedem prin câte greutateți trec până la asimilarea noilor cunoștințe*. Căile vieții sunt presărate mai mult cu spini, decât cu flori, și elevul să înțeleagă *ce grele sunt aceste de străbătut* și să simtă, că ori-ce bun, fie material, fie intelectual, să poate câștiga *numai prin muncă asiduă*, adică să-l ferim de superficialitatea caracteristică firii copilărești. Este și ridicol, că la anumite ocazii să ne desbrăcăm de individualitatea noastră și să ne impunem anumite forme de porunceală, cari ori cât ne-am căzni, nu ni să potrivesc. Învățătorul nu să poate degradă la rolul de *comediant*, ca să joace pe placul *fiecăruia*; iar elevii nu pot fi *păpuși*, cari să se supună orbește *caprițurilor* învățătorului.

Nimbul moral al învățătorului scade pe măsura cu care acesta voește să urce scara nemuririi. Când la sfârșitul prelegerii, colegii îl aplaudează frenetic, el, șiretul, zâmbește sub mustață, desigur raționează așa: Sermanii de voi, de a-ți ști câte seri de neodihnă, câte neplăceri, cât zbucium în școală cu bieții copilași, pentru o plăcere de scurtă durată. . . . Necondiționat, că tot astfel vor ra-

ționă și ceilalți colegi, dar din complezanță, ori din alte rezoane mai înalte, să trece ușor la ordinea zilei.

Ce ar fi mai frumos și totodată mai atrăgător pentru noi, decât să ajungem fiecare la același rezultat (firește numai formal), la care ajunge prelegătorul, că în o singură prelegere ne înfățișează atâta spor, cât noi sermanii muritori de rând, abia putem realiza în zece prelegeri.

Între astfel de împrejurări însă, avem de aface cu o însușire urâtă, cu *farizeismul*. Și în cazurile date, nu știm cine e mai de condamnat: el — prelegătorul, care poate, fără nici o rea voință, să nizuște să ne prezinte o bucată bine pregătită, ori noi cei mulți, cari îi dăm teren să ne ducă și pe noi și pe sine în *rătăcire*. Ori cum am lua lucrurile, o doză bună de farizeism este la mijloc, iar aceasta e o *buruiană*, care nu este iertat să prindă rădăcini între noi!

Roșia, Decembrie 1908.

Iosif Stanca.

Maria Terezia.

— Lecție practică din Istoria Patriei. —

1. *Anunțarea țintei.* — Astăzi vom învăța despre Maria Terezia. Despre cine vom învăța?

2. *Analisa.* Cine a domnit înainte de Maria Terezia pe tronul Habsburgilor? (Carol III.) Ce învoială a făcut Carol III. cu națiunea maghiară? (Națiunea s'a învoit, că de aci înainte să se estindă moștenirea tronului și la partea femeiască a familiei domnitoare). — Și cum s'a numit legea adusă în privința aceasta? (→Sanctiunea pragmatică). Așadar Maria Terezia pe baza Sanctiunei pragmatice a devedit regele Ungariei.

3. *Sinteza.* Fiți atente! — După moartea lui Carol al III-lea, în înțalesul sanctiunei pragmatice, a pășit pe tron

fica sa Maria Terezia. — Încă la începutul domniei sale s'au resculat în contra ei dușmanii, cari voiau să-i ia țerile.

Văzând aceasta regina cu copilul pe brațe s'a înfățișat în dieta dela Pozsony, rugând națiunea să-i apere tronul. — La acestea cuvinte, domnii întruniți au strigat cu mare însufletire: »Vieța și sângele nostru, pentru regele nostru Maria Terezia«.

Națiunea, conform promisiunii date, i-au asigurat tronul față de toți dușmanii. Tocmai pentru aceea, ea a iubit foarte mult poporul Ungariei. — Fiind înțeleaptă și bună, încurând toată țara a simțit bunătatea ei. — A întreprins o mulțime de lucruri bune, așa orașul Fiume la asociat Ungariei; iar orașele din partea nordică a Ungariei, zălogite de Sigismund, le-a luat îndărăpt. Soartea iobagilor a ușurat'o, iar pentru copii lor a înființat școale populare în toate comunele. Universitatea înființată pe timpul lui Pázmány în Nagyszombat a strămutat'o la Buda. — În Selmecz a înființat o școală de pădurit baieșii. — Din tinerii maghiari a format gardă; iar palatul regal din Buda la zidit din nou. Pentru tinerii nobili a înființat o școală cu numele Terezianum.

Reproducerea. Despre cine am învățat astăzi? (Despre Maria Terezia). După moartea lui Carol al III-lea cine a pășit pe tronul Ungariei? (După moartea lui Carol III. în înțălesul sanct. pragm. fica sa Maria Terezia, a pășit pe tronul Ungariei). Ce s'a întâmplat la începutul domniei ei? Spune-mi D. (S'au resculat în contra ei dușmanii, cari voiau ai lua țerile).

Văzând aceasta regina ce a făcut? (Cu copilul pe brațe s'a înfățișat în dieta din Pozsony, și a rugat națiunea să-i apere tronul). Ce a răspuns domnii întruniți A? (»Vieța și sângele nostru, pentru regele nostru Maria Terezia«.)

S'a ținut națiunea de promisiunea dată? (Națiunea, conform promisiunii i-a asigurat tronul față de toți dușmanii.) Pentru aceasta faptă, iubită ea poporul Ungariei?

Ce domnitoare a fost Maria Terezia? Spune-mi C.? (Maria Terezia a fost o domnitoare înțeleaptă și bună și încurând întreagă țara a simțit bunătatea ei). Ce a întreprins Maria Terezia?

V.? (O mulțime de lucruri bune.)

Cu ce a mărit ea teritoriul Ungariei M.? (Cu orașul Fiume, pe care l'a asociat și orașele din partea nordică a Ungariei, zălogite de Sigismund, pe care le-a ocupat din nou). — Îngrijitu-sa de poporul sărac D.? (Da, soarta jobagilor a ușurat'o, iar pentru copii lor a înființat școli populare în toate comunele). Ce a mai făcut M. Terezia P.? (Universitatea din Nagyszombat înființată de Pázmány a strămutat'o la Buda). Ce a înființat în Selmecz? Spune-mi A.? (În S. a înființat o școală de pădurit și de băieșit). Ce a format din tinerii nobili maghiari? (gardă). Ce a făcut cu palatul din Buda? (L'a edificat din nou). Cum s'a numit școala înființată pentru tinerii nobili L.? (s'a numit Terezianum).

Sinteza (părții a doua) Maria Terezia a fost totdeauna recunoscătoare față de poporul credincios al Ungariei, dar sfetnicii ei adeseori au violat legile. — Dieta țării s'a ținut rar. Țara nu s'a guvernat după legi, ci numai cu ordinațiuni. — Domnii, în Viena, și-au uitat limba patriei și s'au făcut străini față de țară. — Libertatea religioasă încă n'a fost respectată. — Cu toate acestea însă, domnia Mariei Terezia a adus binecuvântare asupra patriei noastre, că bunăstarea și economia s'a răspândit în toate părțile. Industria și comerțul s'a ridicat, ba chiar și literatura națională sub marea regină prin membrii gardei înființate de dânsa a înflorit.

Reproducerea (părții a doua) Cum a fost Maria Terezia față de poporul credincios al Ungariei D.? (Maria Terezia a fost totdeauna recunoscătoare. — Dar pe lângă toate dispozițiile bune aduse sub domnia M. T., nu s' a făcut nimic în paguba țării? (Ba da, că sfetnicii reginei adeseori violau legile.) Ce violări s'au întâmplat? Spune M. D.! (Dieta țării s'a ținut rar. Țara nu s'a guvernat

după legi, ci mai mult cu ordinațiuni). Ce s'a întâmplat cu domnii cari au petrecut la curte? Libertatea religioasă fost-a respectată? Cu toate acestea însă ce putem zice despre domnia Mariei Terezia? (Că a adus binecuvântare asupra patriei noastre.) Ce s'a răspândit? (În toate părțile s'a răspândit bunăstare și economia) Ce s'a mai ridicat încă? Spune-mi H. (industria și comerțul). Ce a înflorit prin membrii gardei înființate de dânsa? N. (A mai înflorit și literatura națională).

4. *Asocierea.* Despre cine am învățat noi azi? Ce credeți voi ce regină a fost Maria Terezia? (Maria Terezia a fost o regină înțeleaptă, milostivă, bună și dreaptă). Numeste-mi N. lucruri pe cari le-a înființat M. Terezia? (M. T. a mărit teritoriul Ungariei, a înființat școli de toate gradele, contribuind astfel la luminarea poporului sărac, ba ce e mai mult s'a îngrijit, că domnii să nu asuprească poporul sărac (iobagi). Ce a mai înaintat sub domnia M. Terezia? (economia, industria, comerțul și literatura națională). Dintre câți regi am învățat noi nu mi-ați ști spune vre-unul, care încă a înființat școli și a avut în vedere luminarea, bunăstarea și îndestulirea poporului sărac? Spune C. ! (Matei Corvin de Huniade scl. — Unde vedeți însă greșală în domnia M. Terezia? (În împrejurarea, că a ascultat prea mult de sfetnicii țării, cari îi dădeau sfaturi rele, violând legile țării).

5. *Sistemizarea.* Maria Terezia a domnit 40 de ani, (1740—1780). În acest timp ea a purtat războiul contra celorlalți domnitori ai Europei, căci aceștia voiau să-i ia țerile. — Orașul Fiume l'a asociat, iar orașele din partea nordică a Ungariei (Szepes), zălogite de Sigismund, dle-a luat îndărăpt. A ușurat soarta iobagilor, a întemeiat școli de toate gradele, a înființat garda regală. Reședința din Buda a edificat-o din nou. Și în fine științele, economia, industria și comerțul au înflorit sub domnia ei.

6. *Aplicarea.* Cât timp a domnit Maria Terezia? Ce s'a întâmplat cu urcarea ei pe tron? (Dușmanii s'au resculat asupra ei). Ce a făcut Maria Terezia? (A cerut aju-

tor dela maghiari și cu ajutorul Ungariei au învins dușmanii). Eră de lipsă, că și M. T. să se scoale? (Da, că altcum îi răpeau țerile). Și a lăsat Maria T. să le răpească? (Nu). Pentru-ce? (Pentru-că și-a iubit țerile). Oare noi iubim țara noastră? (Da, avem datorința să o iubim și s'o apărăm cu toată cinstea, puterea, ba dacă e lipsă și vieața să-o jertfim pentru ea).

Pentru-ce a întemeiat Maria Terezia școli? (Pentru-că nci și întreg poporul să învățăm carte). Ce a dorit ea prin aceasta? (Ca oamenii să se lumineze). Cum să numesc oamenii luminați? (Oameni cu învățatură). Cum le merge oamenilor cu învățatură? (Le merge bine, ducând la sfârșit bun toate întreprinderile lor).

Pe cine a părținit Maria Terezia? Ce putem zice dar despre ea? (Că a iubit poporul sărac, făcându-le dreptate și întemeindu-le școli, ca să se lumineze). Ce putem învăța noi dela Maria Terezia? (Să fim milostivi cu cei săraci, să ne iubim țara, științele și dreptatea).

Nota: Dacă elevele au manuale, atunci inv. va pune copiii să citească materia tractată din acelea, esplicându-le numai cuvintele neînțelese de ei.

Hersilia Cădariu.

Școala și îndreptarea răului social.

Contra vederilor mele despre puterea ce exercită școala întru îndreptarea societății pe calea cea bună, dl coleg g—n, în răspunsul său, apărut în organul nostru, sub titlul: »Aci ar fi loc de meditat« arată cum această putere a școlii e de tot mărginită. Arată că școala nu poate pune stavilă puternicelor curente bolnave ale societății, că acelea să pot opri numai cu mijloace de asemenea natură, cari adevărat se pun fațăș contra curențelor. Căci — zice D-sa — adevărat, că vieața aceasta e o luptă pentru existență, decât că aceasta luptă nu poate culmină în săvârșirea faptelor bune, ci tocmai ea îl face pe om lacom, mâniaș, invidioș etc., dând astfel naștere la acele curente

bolnave, pentru a căror oprire e neapărat de lipsă justiția și puterea armată; așa că îndreptarea răului se poate numai de sus în jos și nici decât de jos în sus.

Adevărat, că la prima vedere lucrurile ni-se par a stă astfel. Meditând însă mai mult asupra lor, alta ne va fi convingerea.

Orice idee, care are a reformă modul de viață al popoarelor, nu se poate întrupa, nu-și poate aduce adevăratele sale roade până atunci, până când răspândindu-se printre masele poporului, nu s'a copt pe deplin. Pornită această idee dela oricine: dela cap încoronat ori dela cel din urmă pescar, ea trebuie să cucerească întâi terenul. Nu va putea trăi această idee însă, ci ea va fi condamnată să moară în fașii atunci, când ea nu-și va afla hrana sa în modul de judecată al maselor, prin urmare în ideea ce acelea o au despre viață.

Iar dacă totuși, ideea de care vorbim e o astfel de idee, care se poate numi cu drept cuvânt mare, adecă cu tendințe de a atrage omenimea pe calea adevărului, deși pare a fi aruncată înainte de timpul potrivit, mai bine zis în teren nepregătit, ea nu va peri, ci va stă sămănată până atunci, până când ideea despre viața a maselor nu-i va da sucul, lumina și căldura de lipsă spre a încolți, răsări și crește. Pentru-că puterea de a trăi a acestei idei, viața, ca o atare a ei, ea și-o sugere din însăși firea și întocmirea oamenilor, prin care întocmire, este determinată calea, sau modul de a trăi al acestei ființe.

Ideea, cucerind teren, produce curentul social, care va târi cu sine întreagă societatea, măturând toate obstacolele și pedecile din cale și tăindu-și astfel drumul sau albia sa. Nu se va opri acest curent nici în fața legilor și așezămintelor, cari formează cetate de apărare modului de viață de până aci; și cu atât mai puțin va reteră aceasta în fața opintirilor celor puternici, cari cu fer și foc voesc să pună capăt curentului.

Așa bunăoară învățăturile creștinești, după ce au fost trimbițate de acela, pe care contemporanii — și anume

aceia, cari sub scutul legilor și așezemintelor de până aci se înălțau pe sine, umilind pe alții — văzându-se periclități prin aceasta trimbițare în vaza și cinstea lor, l'au răstignit — zic aceste învățături au cucerit teren, producând puternicul curent al creștinismului, pe care nu l-au putut opri puternicii împărați romani, cu toate, că întreagă forța și-au sacrificat'o spre acest scop, punând la cale nemai pomenitele goane împotriva creștinilor, dinpreună cu infernalele chinuri și torturi ale acelorora. Curentul treceà înainte, tăindu-și calea și târând cu sine tot ce odată i-se împotriviã, Puterea i-se potențã tocmai prin faptul, că ceea-ce odinioară i-a stat în cale ca pedecã, fiind acum cuprinsã și târãtã de curent, tocmai aceasta se isbiã în noile pedeci ce obveneau, spre a fi acelea nimicite cu atât mai ușor. Așa puterea împãraților — pedeca cea mai msre a creștinismului -- a servit de asemenea mijloc atunci, când Constantin cel mare a decretat legea creștinã de lege a statului, oprind sub pedeapsã pe tot cine ar îndrãsni sã-și ridice mâna și gura împotriva acelei regi. Noile învățături creștinești arãtau calea adevãrului, aceea cale, care îi este datã omului de a-o urmã dela însãș firea și construcția sa; și pentru aceea aceste învățături, idei marelẽ, deși s'au aruncat în teren nepregãtit, totuși ele au putut aduce cu timpul rod îmbelșugat.

Frumoasele cuvinte, cari vesteau în lume libertatea, egalitatea și frãțietatea, iarãs, n'au fost trimbițate în lume de cei puternici; dimpotrivã, ele au fost combatute de aceia cu toatã furia desnãdãjduirii lor. Totuși, ideile mari au cucerit teren tot mai mult, producând curentul, care a zguduit din temelii și resturnat toate instituțiunile ce apãrau nedreptatea. Pentru-cã aceste idei, erau iarãși razele de luminã ale drumului celui adevãrat, pe carele trebuie sã se scurgã vieța omeneascã. A trebuit deci sã strãbatã întunerecul, sã iasã la suprafața, mai curãnd s'au mai târziu.

Și alte cazuri istorice dovedesc — încãt i-ți vine a crede cã descoperirea și lãmurirea acestui adevãr e tocmai

parte din rolul istoriei — că curentul pornit, nu se poate opri cu forța brutală cum am zice, măcar cât de considerabilă ar fi aceea; iar dacă totuși, voim, ca curentului greșit să-i punem capăt, mai bine zis să-i schimbăm direcția spre bine, atunci tot modul de a judecă al societății va fi clapa, care trebuie apăsată. Dacă aceea — judecata — a ajuns la așa grad de dezvoltare, încât să poată cuprinde ideile mari, reformatoare, atunci natural, că aceste idei, aflându-și hrana trebuincioasă, poate răsări, crește și a se coace; iar reforma, sau îndreptarea răului, va fi urmarea firească.

Numai în așa chip e posibilă reforma. Acest adevăr nu-l poate întuneca nici opera reformatoare a unui s'au altui puternic conducător. Nu, pentru-că lucrarea lor, pe lângă tot talentul și energia, ar fi fost în vânt, dacă ideile și principiile lor n'ar fi aflat hrana trebuincioasă în judecata păturilor sociale. Aceasta iarăși istoria ne-o demunstră mai bine. Așa ne aducem aminte de activitatea cea superzăloasă a lui Matei Corvinul. E drept, că rezultatul acestei activități, pare a fi mai mare decât al unei activități școlare de secolii întregi! În realitate însă, acest rezultat, fiind momentan s'au trecător, nici că poate fi de o însemnătate mai mare. »A murit Matei, a perit dreptatea«, atâta tot. Până când rezultatul școlii este cu atât mai însemnat, cu cât acesta trebuie să se arate tocmai în formarea și dezvoltarea judecății așa fel, încât întrânsa principiile reformatrice, să-și poată găsi hrana trebuincioasă.

Sau ne vine în minte poate organizația statului Roman? unde individul era considerat ca mijloc pentru stat — lucru, ce a avut ca urmare înflorirea statului, mai mult ca oricând altul? E drept, dar oare această organizație s'a putut face până atunci, vână când ei, Romanii, luați ca un întreg, n'au fost pătrunși de principiile și adevărurile, pe bazele cărora s'a edificat o astfel de organizație? Eu sunt convins, că de organizație de natura aceasta nu poate fi vorba la un popor, care nu e pătruns până adânc de adevărul, că »unde-i unul nu-i putere;

unde-s doi puterea crește». Ei bine, poporul Roman a trăit în împrejurări de acelea, între cari să poată simți acest adevăr. O mână de oameni, cari doreau un traiu mai tignit decât al indivizilor celorlalte popoare, erau împinși de a fi toți una în cuget și în faptă, spre a-și putea astfel ține neatârarea ca popor, în mijlocul vecinilor număroși și puternici, cari desigur, la tot timpul său, nu s'ar fi putut uita cu ochi pretenoși la înaintarea și independența acestei mâni de oameni.

Această împrejurare este așa zicând totul; baza solidă, pe carea Romulus și-a putut ușor edifică organizația statului său. Pornit odată curentul, adecă vieța acestui popor pe urmele acelei organizații, n'a mai existat putere, care să-l poată opri în drumul său; căci e la mijloc și legea inerției. Ne aducem aminte de cercările lui Tarquiniu Superbul, ale lui Coriolan și poate și alții, cari în această eră de mărire au voit să ducă vieța lor nu alături și în deplin acord cu curentul, — ei au trebuit să cază zdrobiți.

Dar ne aducem aminte de altă parte și de Teodosiu și Constantin cel mare, cari pe timpul decadenței poporului Roman și-au sacrificat întreagă energia și vieța, pentru de a opri poporul de pe acest povârniș. Toată truda lor însă a fost zădarnică; curentul și-a urmat cursul său neîmpedecat.

Va să zică, iată slăbiciunea puternicilor conducători în fața îndreptării vre-unui rău; e aceeaș ca și atunci, când e vorba de a opri curentul spre o reformă în bine. Și într'un caz și într'altul, curentul e atotputernicul.

Iar dacă totuși voim să fim stăpâni peste acest curent, atunci trebuie să mergem îndărăt, până la obârșia lui, până acolo, de unde i-și are el începutul. Și am văzut că acel început se află în judecata păturilor sociale. Deci încă odată, aceasta trebuie dezvoltată astfel, încât ideile mari să poată cuceri teren.

Că omul e egoist, și pentru această cauză nu pot avea loc în judecata lui — mai bine — zis acelea nu au

putere asupra voinței lui — ideile mari, aceasta poate fi așa numai până la un loc. Căci vedem câte bunuri mici și trecătoare sacrifică omul în viața lui, numai spre a ajunge la un bun mai statornic; așa că putem afirma cu drept cuvânt, că aceasta e starea normală a vietii omenești. Trebuie numai să fie convins — omul — că aceasta cale, adică renunțarea la aceste bunuri trecătoare, e singura cale care duce la scop.

Și tocmai aceasta e chemarea școlii: să-l facă pe om să simțească, cum fiind egoismul său propriu o parte din egoismul — ca să-i zic așa — întregii societăți omenești, interesele sale egoiste nu pot fi satisfăcute, cu adevărat, cu deplin succes, pe o cale care ar devia câtuș de puțin dela calea cea dreaptă, a adevărului, singura pe care pot fi satisfăcute cu deplin succes — fără a fi împedecate unele prin altele, ci în deplină armonie — interesele tuturor.

În urma celor de până aci deci, susțin și pe mai departe, că atârând îndreptarea răului dela modul de a gândi al societății, școala e singura stăpână peste aceasta îndreptare; și că deci, îndreptarea mijloacelor și disciplinei școlare în direcția adevăratului scop, e de dorit.

P. F. Dîrlea.

Premenire.

Mai potrivit titlu mărturisesc nu am aflat pentru a caracteriza ce am de cuget a scrie de data aceasta.

Ad rem!

Mi-a ajuns la ureche refremul, că »Organul nostru« nu satisface dorința câtorva membri, că vezi: »...nu tratează subiecte... materie acomodată...« cu un cuvânt — nefiind redactat bine, nu plătește nimic(?)...

Notez și aceea, ca să se știe, că atari membrii au restanță destul de respectabilă atât în taxa de membru cât și pentru foaia persiflată.

Deși acestea premise ar fi suficiente spre a ajunge la concluzia, că nu e vreme de pierdut cu oameni cari în îndeplinirea datorințelor lasă mult de dorit — totuș vom intra în discuție analizând ceva mai radical spre a putea distinge și mai bine.

Când cineva vine să critice, în o atare afacere, trebuie să fie în curat cu două lucruri: întâiu să aibă mai multă dibăcie și perspicacitate mentală, cu un cuvânt să fie mai harnic decât cel criticat ori în cazul cel mai rău, să fie atâta cât criticatul.

Prima condițiune nu o întrunesc, din nefericire pentru ei — nici bârșitorii prezentului organ și nu o întrunesc, pentrucă nu au excelat, nu s'au distins față cu colegii lor prin nimic, dar absolut prin nimic.

Ba! ce e mai jenant și dureros pentru acești malconțenți domnișori! Ei nu s'au avântat cu spiritul nici până la acel nivel, la care stau semenii lor, trimbițați de ei de »nepricepuți« în chestia redactării acestei — foi.

E prea evident, că cu fapte și vorbe ca celea debitate de câțiva colegi, nu-și vor ridica prestigiul dascălesc, ci mai vartos și-l vor terfeli.

Ca însă totuș să nu apar nedrept, recomand acelor domni, ca fără multă zăbavă să se pună pe lucru: să scrie articli pentru organ în forma și chipul cum cred ei că ar fi mai ducător la scop, cu un cuvânt să deie direcțiune de premenire(!) și dacă opinia colegilor celorlalți va aprobă — însumi o să vin cu propunerea, ca să li-se dea locul de onoare.

Dar acei »frați« să-și noteze și aceea, că dacă acțiunea semnalată nu o vor începe — lucrul cel mai cu minte va fi, ca să înceteze cu ponegririle și reproșurile, căci altcum li-se va spune în față adevărul cu »caravana« ce trece mai departe fără să privească în laturi.

Bujecanul.

Spicuri din reviste și ziare.

O călătorie în Alsacia-Lorena. Dl Onisifor Ghibu, trimis al Conzistorului archidiecezan din Sibiu, descrie în „Revista generală a învățământului” (din București) Nrii 4—6, sub titlu de sus, viața școalelor din provinciile franceze, ocupate de Germania la 1871. Prin această excursie și prin descrierea impresiunilor s'a făcut un lucru nu se poate mai bun, căci puțini indivizi meniți de a conduce școala avem noi Românii din Ungaria, cari să excurgă în străinătate, pentruca să cunoască și studieze așezămintele culturale din țările dăruite de Dumnezeu cu mai mare noroc și între popoară dela cari poți lua exemplul de cultură.

Nu ne vom ocupa în detalii cu descrierea dlui Ghibu — căci acele însemnări aduse laolaltă ar forma o singură carte pentru care — în sărăcia noastră — nici n'avem loc, dar nici permisia să copiem truda altuia. În reasumat însă vom extrage din punctele mai esențiale, cari în multe părți se aseamănă cu ceea ce încep să fie școalele noastre confesionale și învățătorii români din Ungaria.

Înainte ca să cunoaștem întocmirea școalelor, dl Gh. ne face o icoană fidelă despre viața locuitorilor: francezi și germani. Cești de pe urmă guvernanți, cei dintâi stăpâniți; fapt, care îi face să trăiască cu totul deosebit și, să nu se vadă cu ochi buni unii pe alții. Clasă intelectuală superioară — alsacieni — au foarte puțină, caci ori au trecut în Franția ori s'au germanizat, iar țărani — cari de altcum materialicește stau destul de bine — nu-și trimit copii la școalele superioare ca să-i pregătească pentru vre-o carieră independentă. Mai mult, dacă îi fac preoți ori învățători, cari cu timpul se germanizează. Cu toate acestea spiritul de rezistență față cu germanizarea, se manifestă în poporul francez și nu arareori sunt conflicte între el și germani. Unii, cu multe, iar alții cu puține drepturi.

Ca să se delătore astfel de neînțelegeri, stăpânirea a ocrotit prin legi pe supușii francezi. »In școalele primare de stat — spune dl Ghibu — limba franceză e binișor ocrotită... In administrație limba franceză e la locul ei, numai limba protocolară e cea germană. Nicăiri n'am întâlnit — zice dl Ghibu — oficanți, cari să bruscheze pe cineva pentrucă nu vorbește franțuzește, din contră, am găsit pretutindeni destulă bunăvoință și condescență, atât pe căile ferate unde conducătorii vorbesc cu poporul franțuzește și nu pretind ca biletele să se ceară nemțește, (ca) iar prin vagoane toate inscripțiile sunt bilingve, — precum și în alte afaceri unde oficanții de stat vorbesc — ori și unde și ori și când în limba în care pot fi înțeleși«.

Școala din Alsacia-Lorena până la 1885 a fost franceză, iar după aceea s'a început sistemul de germanizare. Astăzi școala alsaciană se bazează pe legea din 1892, care pune limba germană pe planul întâiu, dând însă oarecari drepturi și limbei franceze. — Școalele sunt împărțite după procentul locuitorilor germani, astfel: a) școale curat franceze sau cu peste 75⁰/₀ francezi; b) școli cu până la 75⁰/₀ germani și c) școli cu peste 75⁰/₀ germani (sau curat germane). Instrucțiunea, care ține 8 ani pentru băieți și 7 pentru fete, în școlile de categoria I începe în limba franceză, în care se propun toate obiectele până în anul al IV-lea, iar dela al V-lea până la fine — cu excepția religiei — toate obiectele se predau în limba germană. — In școlile de categoria a II-a, până la clasa sau anul IV, se propune paralel (în limba germană și franceză), iar de de acolo, până la fine ca la categoria I. Dacă elevii însă voiesc să învețe franțuzește și în anii ultimi, li-se dă voie, dar pentru aceasta trudă au să solvească învățătorului separat. În școlile de categoria III, învățământul e numai în limba germană.

»Ca în toate locurile unde învățământul se află pe astfel de baze — zice mai departe dl Gh. — el realizează

foarte puțin din ce constituie în adevăr scopul școlii și a învățământului; lucru, care se observă foarte ușor în toate provinciile... Cei opt ani, pe cari îi petrec băieții în școală, sunt o mare pierdere față de puținul folos pe care-l au, când ies și mai ales, târziu după ce ies din școală. Învățătorii se plâng că nu pot face nici o treabă, copiii tânjesc sub povara celor două limbi, iar părinții își arată tot mai mult nemulțumirea cu o școală, care nu e ce ar trebui să fie...

Obligativitatea învățământului se începe cu împlinirea anului 6 și ține — cum s'a zis în alt loc — opt ani. Nimenea nu poate părăsi școala decât după un examen de absolvire, în care — băiatul trebuie să fie trecut de 14 ani, iar fetele de 13 ani — să dea dovadă că posed cunoștințele de lipsă.

Școlile — cu puține excepții — sunt de stat. Edificiile sunt foarte corespunzătoare, ba chiar luxoase dar la cari nu contribuie statul cu nici un ban, desi sunt comune mici, cu câte 2 școli, pentru 60—80 obligați. Întocmirea internă nu lasă nimic de dorit, toate sunt provăzute în abundență cu mobilele necesare și recuizitele de lipsă, iar elevii primesc gratis, dela comună, toate recuizitele și cărțile. — Cumpărarea acestora se face din banii pe cari comunele îi încassează din vânzarea poamelor ce le câștigă din plantațiunile de pomi roditori de pe marginea drumurilor comunale și județiene și cari aduc un mare venit, — un lucru care ar trebui să-l imitam și noi românii, fiindcă avem atâtea drumuri și locuri potrivite pentru plantare l...

Învățătorii se recrutează atât dintre francezi cât și dintre germani, crescându-se în seminare și preparandii, parte catolice, parte luterane. În ambele capătă o instrucțiune superioară având profesori foarte destoinici, cari dau elevilor — pe lângă instrucțiune — și o doză de cultură, care îi pune în rând cu ori ce fel de intelectuali — dar mai pe sus de toate (dacă sunt francezi) li-se întrupează simțeminte „germane“ și ambiția, că sunt membrii și au

să devină factorii unui stat și a unui popor puternic. Ajun-
gând de fapt în viața practică — acești nevinovați —
sunt tot atâția pioneri ai culturii germane — pe care, ca
să și-o însușească de tot, cei mai mulți învățatori de ori-
gine franceză, sunt aplicați în ținuturi germane, unde nu
le trebuie mult timp ca să dispară în mare germană.¹⁾
Învățătorii aplicați în ținuturile cu populație franceză — cu
puține excepții — siliți numai să arată francezi, încolo
sunt patrioți veritabili și tot într'acest spirit își cresc ge-
nerațiile incredințate spre a le instrui și educă, ba chiar
și familiile lor.

În cât privesc legăturile de colegialitate și voința de
perfecționare pe terenul didactic — dl Gh. ne spune, că
— învățătorii alsacieni-loreni formează o reuniune mare,
subdivizată în mai multe reuniuni didactice și literare,
apoi mai sunt membrii — fiecare — și la marea reu-
niune învățătorescă din Germania întreagă, care are peste
120.000 membrii. — Învățătoarele, cari formează — în
Alsacia-Lorena — aproape 50% (2329 față de 2895 în-
vățători) din corpul didactic încă-și au reuniunile lor deo-
sebite. Ședințele sau întrunirile lor au aspect sărbătoresc,
iar discuțiile sunt făcute cu mare obiectivitate și cu-
mintenție.

Poate această activitate — care pe la noi nu se ob-
servă numai ca o umbră — face ca inspectorii școlari
să trateze cu învățătorii ca și cu semenii lor, chiar și
atunci, când s'ar afla între ei — corbi albi — cari să fie
cu simțeminte franceze și să se nizuiască și pentru cul-
tivarea limbei natale.

Notițele dlui On. Ghibu merită întru adevăr să fie
luate în seamă, căci se pot afla multe lucruri ce ne pri-
vesc de aproape și cari se potrivesc cu, împrejurările
dela noi.

P. V.

¹⁾ Despre germanizarea repede a francezilor avem și noi în Ungaria
cazuri concrete. D. e. coloniile franceze din comitatul Torontál (Bănat) nu-
mite: Soloturn, Sanct, Hubert, Charleville, etc., în decurs de 150 ani s'au
germanizat cu desăvârșire și numai fizionomia li arată că sunt de alt neam,
iar nu germani.

Informațiuni.

Adunarea generală a Asociațiunii naționale aradane. Joi, 25 Ianuarie (12 Febr.) a. c., Asociațiunea arădană pentru cultura poporului român și a ținut bine succesaș sa adunare generală în sala festivă a primăriei din Arad. Eră de față lume foarte multă. Aproape toată clasa noastră cultă din Arad și jur, ba chiar și din depărtări mari, ca România, și-a ținut de sfântă datorință să iee parte la această mare și frumoasă sărbare de cultură românească. Tărâtimea noastră încă a fost foarte bine reprezentată, îți eră mai mare dragul, să vezi, la un loc cu inteligența, atâta țărani de ai noștri: sănătoși, cu fețele rumene, îmbrăcați în haine de săbătoare și dornici de cultură. Bună impresie a făcut și reprezentarea „Aștrei“ prin dl *Emanuil Ungurean*, avocat în Timișoara și a „Societății pentru fond de teatru“ prin P. O. D. *Procopiu Givulescu*, protopop în Radna.

Ședința s'a început la 10 ore a. m.

La masa prezidială erau: P. C. Sa *Roman R. Ciorogariu*, protosincel, ca prezident, înlocuind pe P. S. Sa dl *Episcop diecezan, Ioan I. Papp*, împiedecat prin morb de a lua parte la adunare, apoi *Dr. Nicolae Oncu, Vasile Goldiș, Dr. St. C. Pop* și *Dr. Ioan Suciu*, deputați dietali, *Sava Raicu, Sever Bocu, P. Truța, Vasile Micula, Virgil Antonescu* și *Cornel Lazar*, membrii în birou și comitet.

P. C. Sa protosincelul: *Roman R. Ciorogariu*, în milocul unei atențiuni genérale, deschide adunarea, în numele P. S. Sale dlui *Episcop Ioan I. Papp*, președintele de onoare al Asociațiunii, printr'un discurs frumos, măduos, care face adâncă impresie asupra auditorului.

Urmează Magn. Sa dl deputat dietal: *Vasile Goldiș*, prim-directorul Asociațiunii, care electrizează mulțimea prin'trun discurs magistral, în care face o reprivire asupra nizuințelor și sbuciumărilor din trecut ale aleșilor neamului pentru promovarea culturai noastre naționale, concretizându-le în societăți cum e „Astra“, „Asociațiunea arădană“ etc., în urmă adresează mulțimei adunate un apel călduros pentru a merge tot înainte pe calea bătută și arătată de fericiții noștri străbuni.

Terminând Magn. Sa dl deputat, se dă cuvântul dlui *Emanuil Ungurean* și P. O. D. *Procopie Givulescu*, cari salută în mod foarte călduros Asociațiunea, în numele celor ce i-au trimis, fiind viu aplaudați

Dl *Vasile Micula*, prof. preparandial, secretarul Asociațiunii cetește raportul general al direcțiunii asupra activității dezvoltată dela ultima adunare generală până astăzi. În acest raport, direcțiunea se ocupă de cauzele stagnerii activității Asociațiunii până în toamna anului 1907, arată activitatea dezvoltată de atunci până astăzi, schițează programa de muncă viitoare și să ocupă cu multă laudă și recunoștință de activitatea culturală dezvoltată de reuniunea noastră învățătoarească.

Cassarul, dl *Virgil Antonescu*, cetind raportul său de cassă se constată, că Asociațiunea dispune de o avere de 19.491'08 cor.

Dl *Cornel Lazar*, bibliotecarul Asociațiunii, arată în raportul său, că Asociațiune dispune astăzi de 690 de opuri și face mai multe propuneri de ameliorare în viitor.

Prezidentul nostru general: dl *Iosif Moldovan*, în calitate de membru al direcțiunii și din încredințarea acesteia, face tabloul activității culturale a Reuniunii noastre învățătoarești, „activitate mănoasă” dezvoltată în două direcțiuni și anume: încontra alcoolismului și încontra analfabetismului; puncte, luate de Reuniunea noastră, cea dintâiu, între societățile culturale ce le avem, accentuând și sprijinul valoros dat Reuniunii de Asociațiune întru realizarea cu bun succes a problemelor ce și-a impus.

Se aleg comisiile pentru înscrierea de membrii noi și pentru cenzurarea rapoartelor. În prima se aleg — dnii: Dr. Ioan Suciu, Ioan Moldovan și Ioan Vancu, iar în a doua dnii: Ioan Georgea, Iuliu Herbay, Gerasim Sărb, Dr. Teodor Papp și Dr. Aurel Grozda.

Până când comisiile își desfășură activitatea:

Dl *Ghiță Pop*, redactor la „Tribuna” cetește conferința sa despre: „*Limba literară românească în Ardeal*”; conferința, ținută în termeni aleși și cu multă cunoștință. Dl autor arată în lucrarea sa dezvoltarea limbei noastre literare în liniamente generale. Spune, că în Ardeal ea a rămas departe de cea din România. Arată cât de stricat vorbesc cărturarii nostri de aici. În urmă face propunerea salutară, ca tinerii nostri, în scopul de a-și că-

știgă o limbă literară curată și bogată, să cerceteze și universitățile din România. Conferința a făcut o plăcută impresie asupra publicului.

Urmează noua constituire. Se aleg :

Prezident : P. S. Sa dl Episcop diecezan *Ioan I. Papp*.

Viceprezidenți : Roman R. Ciorogariu și Dr. Nicolae Oncu.

Notari : Sever Bocu și Dr. Emil Monța.

Direcțiunea : *Prim-director* : Vasile Goldiș.

Al doilea director : Dr. St. C. Pop.

Secretar : Vasile Micula.

Cassar : Virgil Antonescu.

EraCTOR : Ioan Moldovan.

Econom : Constantin Don.

Bibliotecar : Moise Popoviciu.

Membri în comitet : Mihail Veliciu, Dr. Ioan Suci, Sava Raicu, Petru Truța, Gheorghe Purcariu, Dr. Cornel Iancu, Dr. Laurian Luca, Iuliu Olariu, Iosif Moldovan, Nicolae Mihulin, Dr. Iustin Suci și Dr. Gheorghe Ciuhandu.

Fisc : Dr. Iustin Marșieu.

După o pauză de 10 minute, raportorul comisiei pentru înscrierea de membrii noi, Mag. Sa dl deputat dietal Dr. Ioan Suci cetește o lungă listă de membri fondatori, pe viață și ordinari. Prezidentul îi declară pe toți de membri ai Asociațiunii, între cvațiile călduroase ale azistenților.

Suma incursă în cassa Asociațiunii cu această ocaziune face peste 4460 cor.

Pe lângă splendid rezultat moral, iată și un frumos rezultat material !

Urmează raportul comisiei însărcinate cu cenzurarea rapoartelor. Raportorul, Dr. *Teodor Papp*, constatând serioasă muncă în toate, pe lângă aprobarea tuturor rapoartelor, propune mulțumită protocolară direcțiunii între aprobările prezenților.

Cu scestea prezidentul, P. C. Sa protosincelul *Roman R. Ciorogariu*, mulțumind tuturor pentru căldura și interesul dovedit față de lucrările Asociațiunii, mulțumind apoi și dlui primar *Varjasy Lajos*, pentru bunăvoința ce a avut-o de a pune la dispoziția Asociațiunii localul primăriei, ședința se ridică la 12 ore

și jumătate, după ce mai înainte părintele, *Dimitrie Popoviciu* din Cermeiu, exprimă mulțumită direcțiunii pentru osteneala și jertfele aduse pe altarul culturii românești.

La 2 ore p. m. asistența s'a adunat la un splendid banchet în sala otelului „Crucea albă“, unde s'au rostit și mai multe toast foarte însuflețitoare, iar seara, la 9, s'a ținut până dimineața balul Asociațiunii tot la „Crucea albă“.

Astfel s'a terminat această mândră și însuflețitoare sărbătoare culturală românească. De ce cerul, ca ea să fie începutul unor vremuri mai bune și mai senine pentru mult năcăjitul nostru neam?

D. P.

Necrolog. Duminecă, 25 Ianuarie (7 Febr.) a. c., a trecut la cele vecinice unul dintre cei mai valoroși fii ai bisericii și a neamului nostru *Coriolan, Bredicnanu*, fost deputat dietal și membru de o neprețuită valoare în toate corporațiunile și la toate societățile noastre culturale.

Tritem în tristatei familii sincerile noastre condolențe!

Tot în aceeași zi a trecut la cele vecinice și I. P. S. Sa Mitropolitul primat al României: *Iosif Gheorghian*, precum și P. S. *Aurelian*, fost ministru, membru fruntaș al partidului liberal și în urmă prezident al senatului român.

În veci amintirea lor!

Nou Mitropolit primat al României. Marele colegiu electoral, compus din episcopi și din toți deputații și senatorii Corpurilor Legiuitoare, întruniți, ieri 18/II., în sala Camerei, au ales de Mitropolit primat pe I. P. S. Sa *Atanasie*, Episcopul Râmnicului, iar pe I. P. S. Sa Episcopul *Pimen* al Dunării de jos, Mitropolit ai Moldovei și Sucevei.

Cursurile de analfabeți. Pe cât de mare a fost însuflețirea pentru de a se ținea cursuri cu indivizi, cari n'au avut norocul de a se împărtăși de cunoștința de carte, — pe atâta e de mare consternația acum, când se cetește ordinul pentru opreliștea acestor cursuri. În „Țara noastră“ (Nr. 2.) și „Gazeta de Duminecă“, (Nr. 4) s'a scris despre un ordin secret, referitor la ținerea acestor cursuri, cari s'ar putea ține numai cu permisiunea autorităților. Preoții și învățătorii, cari nu se vor supune, își vor pierde funcțiunea. — Departe am ajuns!

Monument unui învățător. Cetim în „Gaz. de Duminecă“, că învățătorii din tractul protopopesic al Reteagului au luat frumoasa hotărâre de a face o colectă pentru ridicarea unui monument în amintirea neuitatului învățător și scriitor Ioan Pop Reteganul. S'a adunat o sumă de 60 cor. — Laudă se cuvine lor!

Necrolog. *Ioan Micoroin*, învățător în Cherechiu, unul dintre cei mai harnici luminători ai poporului, după o funcțiune de 27 ani — în cere timp a dovedit o activitate foarte rodnică — frânt de munca grea, a reposat, lăsând în urmă pe bătrânul său lată. Vecinică amintire!

Fidanțare. *Dșoara Cornelia Moldovan*, fiica prezidentului nostru general: *Iosif Moldovan*, învățător, director școlar în Arad, s'a fidanțat cu dl *Dr. Lazur Iacob*, profesor de teologie la Seminarul nostru diecezan din Arad. Sincere felicitări!

Dșoara Silvia Vidu, fiica confratelui nostru *Mihail Vidu* inv. în Halmagiu, s'a fidanțat cu dl *Adam Dragoș*, învățător în Halmagiu.

Dșoara Ana Todan din Vașcău, s'a fidanțat cu dl *Teodor Mariș*, învățător în Ternova.

Solviri de abonamente și taxe.

Abonamente au solvit: *Ioan Crișan* și *Stefan Ferician* câte 5 cor., iar *Traian Fridrich* taxa de membru 2 cor.

Foile și revistele de schimb ce ne vin la redacție sunt: *Tara Noastră*, *Gazeta de Dumineca*, *Reuniunea culturală*, *Revista generală a învățământului*, *Pedogia experimentală* și *Stăruința* (org. pedag.)

„*Tribuna*“, Nr. 15 a. e., publică un articol de fond, în care scoate la iveală cuprinsul acuzei procurului din Zagreb contra sârbilor acuzați ca trădători de patrie și care acuză e în legătură cu procesul mănăstirilor din Banat reclamate de către români. — Autorul arată, după spusele procurorului, că sârbii din Croația sunt de origine românească, ba poate chiar români și că noi, românii — de peste tot locul, nu ne interesăm, ca să știm că și acum sunt frați de ai noștri. — Se poate. — Dar totuși, unii, cari au cetit *Istoria lui Petru Maior* și *Docum. istorice de N. Densușan*, pot să-și aducă aminte, că acolo se spune despre existența românilor în Croația, începând cu comitatul *Pojega* și *Veröcze*, până sus pe *Drava*. Martori oculari, cari au trăit mai mult timp în Croația și Slavonia, mărturisesc, că pe dealurile și între munții, cari se întind paralel cu râul *Drava*, sunt mulțime de locuitori, cari se aseamănă și la graiu și la obicei cu românii. De unde au ajuns acești oameni pe aici? Sunt ei rămășițe din vechii romani? Sunt continuarea *Megalovlahilor* din *Bosnia* ori sunt de prin părțile bănațene și crișene fugiți de urgia popoarelor barbare? Ar fi bine să se facă cercetări, căci s'ar descoperi date interesante. Înainte cu câțiva ani scriitorul, acestor șire a convenit cu un tinăr comerciant, care spunea că e din Slavonia și la întrebare, a răspuns că-l chiamă *Stoian* și că sunt mulți români pe lângă *Drava*, ba chiar și în comitatul *Baranya*. Aici și după statistica școlară din 1875-1876 se dovedește, că în câteva co-

mune au fost copii români obligați de școală. La toată întâmplarea ar trebui să se poarte mai mult interes despre existența romanilor — dacă nu într'alt loc, dar barem aici, în Ungaria.

Posta Redacțiunii.

Dlui *I. Cădar* inv. provizor *Cherechiu*. Redacția nu-ți poate sistă foaia, deoarece dta, ca membru al reuniunii noastre și al corpului didactic — dacă nu ești obligat pe baza cutărui act — moralicești ești îndatorat, ca învățător, să sprijinești organul reuniunii. Că te-ai strămutat în altă stațiune nu împoartă. E vorba că ești învățător și ai speranța să devini iarăși definitiv și încă în frunțașă comună *Cherechi*. Dacă ai plăcere, adreseazăte și abzi prezidentului reuniunii.

I. Cismaș, Fegyűház. Am dispus trimiterea. Abonamentul anual de 5 cor. trimite-l cassarului *I. Grofșorean* în *Galsa* — *Világos*. Salutări!

Dlui *P. S.* în *M.* -- Ceeace ni-ai comunicat nu ne vine să credem, pentrucă „stipendiile“ trebuie să se distribuie conform literilor fundamentale. Că se preterează unii și alții, aceea cam așa a fost totdeauna — dacă ai proptă bună și tare, ai de ce te răzima — dar ca să se dea 2 stipendii grase la unicul fiu al unui avocat, care cercetează gimnaziul din orașul unde locuesc părinții — nu ne vine să credem, căci acesta ar fi un lucru, care trece peste toată echitatea și ni-ar face să pierdem orice credință, că mai avem câte un om, care iubește dreptatea... și — dacă ar ieși la lumină, cu greu s'ar mai află cine să facă fondații pentru sărăci.

Dlui *I. Cristea, Măndruloș*. Conspectul celor ce au solvit taxele nu-l putem publică, deoarece nu e confirmat de cătră cassarul general. Sigur nu i-s'au administrat sumele încassate și de aceea nu ne-a anunțat, ca să facem cuitarea obicinuită. Re-earcă pe cei cu pricina.

Necunoscutului din Otlaca. — Am primit numărul retrimis, dar neavizându-ne, cum te chimă, nu știm pe acui nume să sistăm foaia, căci l-ai pus în altă învălitoare, ceeace nu e corect. Dacă ești învățător și membru al reuniunii, ia la cunoștință răspunsul dat dlui *I. Cădar*. In caz contrar, ne pare rău, că nu vă putem da lectura satisfăcătoare. Cinstea ar aduce cu sine să ne scrii cum te chimă.